

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

2-maxsus son
(5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ S/2 (5) - 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Vaxidov Suxrobjon</i> O‘ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI RIVOJLANTIRISHDA ZIYORATGOHLARNING ROLI	10-14
<i>Mamatqulov Bekzod, Negmatova Dilafro‘z</i> O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA FARMATSEVTIKA SANOATINING RIVOJLANISHI: TARIXIY TAHLIL VA NATIJALAR (1991-2024 YILLAR)	15-20
<i>Esonov Ziyodbek Yuldashevich</i> FARG‘ONA VODIYSINING O‘RTA ASRLAR DAVRI KULOLCHILIK HUNARMANDCHILIGI TARIXIDAN	21-25
<i>Raxmatov Ramshod Raximovich</i> XX ASRNING BOSHLARIDA BUXORO VA TURKISTON IJTIMOYIY-IQTISODIY HAYOTIDA AFG‘ONISTON OMILI	26-30
<i>Abduraxmonov Adxamjon Soxodilla o‘g‘li</i> SOVETLAR DAVRIDA FARG‘ONA VODIYSI SHAHARLARIDA MADANIY HAYOT (Z. M. BOBUR NOMLI ISTIROHAT BOG‘I MISOLIDA)	31-37
<i>Ergashev Ahmad Abdug‘offorovich</i> PAXTAKOR-79 FOJIASI: O‘ZBEK FUTBOLINING SSSR OLIY LIGASIDAGI RIVOJLANISH TRAYEKTORIYASIGA TA‘SIRI (1979-1991)	38-44
<i>Ergashev Umar Kuziyevich</i> O‘ZBEKLARNING “QOVCHIN” URUG‘IGA DOIR MULOHAZALAR (QASHQADARYO VOHASI).....	45-49
<i>Bebitov Maqsud, Jo‘raqulova Mukambar</i> JALOLIDDIN RUMIY: TURKISTON VA ANADOLU O‘RTASIDAGI MA‘NAVIY KO‘PRIK	50-57

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Isayev Kobiljon Abdukodirovich</i> SANOAT KORXONALARIDA IQTISODIY INKLYUZIYA FAOLIYATINING IJTIMOIY-IQTISODIY SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI	58-69
<i>Амбарцумян Анастас Алексеевич</i> ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО УЗБЕКИСТАНА И РОССИИ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ	70-78
<i>Zokirjonov Muhammadsodiq, Mirzayeva Fotima</i> KAPITAL AKTIVNI VAHOLASH MODELI (CAPM)NING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARINI RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	79-91
<i>Исламтдинова Дина Файзрахмановна</i> СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО – ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА В ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА	92-98
<i>Jumayeva Guzal, Jumadullayeva Durdona</i> JAHONDA KORPORATIV BOSHQARUV TENDENSIYALARI VA O‘ZBEKISTON TAJRIBASI	99-105

<i>Rustamov Jamshed Boturjonovich</i> BIZNES-TA'LIMI XIZMATLARINI KO'RSATUVCHILARNING MARKETING FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	106-110
--	---------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Xolmirzaev Nodirjon Nizomjonovich</i> SHAHARSOZLIKDA ZAMONAVIYLIK VA MILLIYLIK MASALASI	111-114
<i>Mamanov Jamoliddin Abduraximovich</i> YOSHLARDA MILLIY IDENTIKLIKNI SAQLASHNING OMILLARI	115-123
<i>Eshpulatov Inoyat Saparovich</i> FAXRIDDIN ROZIYNING INSON FALSAFASI	124-128
<i>Fayziyev Xurshid Jumayevich</i> VOLTERNING DEISTIK MATERIALIZMI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	129-133
<i>Rustamaliyev Mirjalol Hayrullo o'g'li</i> BARQAROR RIVOJLANISHDA DAVLAT BOSHQARUVINING AXLOQIY VA FALSAFIY MUAMMOLARI	134-138
<i>Abdumalikov Abdulatif, Juraboyeva Dilmura</i> YANGI O'ZBEKISTONDA JAMIYAT, INSON VA TABIAT MUNOSABATLARINING UYG'UNLIGI	139-143

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Axmedov Oybek Saporbayevich</i> BOSHLANG'ICH TA'LIM INGLIZ TILI DARSLARIDA OG'ZAKI NUTQNI SHAKLLANTIRISH	144-152
<i>Алиева Эльвина, Расулова Дильбар</i> ТИПОЛОГИЯ КОНВЕРГЕНЦИИ В ЛИНГВИСТИКЕ	153-158
<i>Mirzayeva Kamola</i> “DEVONU LUG'ATIT TURK” ASARIDA KIYIM-KECHAK NOMLARI	159-164
<i>Abdullayev Akmal Amirovich</i> TOSHKENT VILOYATI ETNOTOPONIMLARINING SHAKLLANISHIDA ETNIK GURUHLAR MIGRATSIYASINING TA'SIRI	165-169
<i>Sayfullayeva Dilnoza Dilshod qizi</i> XUDOYBERDI TO'XTABOYEVNING “BESH BOLALI YIGITCHA” ROMANIDA MUALLIF BIOGRAFIYASI IFODASI	170-174
<i>Rahmonova Surayyo Ne'matovna</i> MERONIMLARNING GRAMMATIK VA STRUKTURAVIY XUSUSIYATLARI	175-179
<i>Чернова Наталья Васильевна</i> ОЦЕНКА И ДИАГНОСТИКА ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ ВУЗОВ	180-184
<i>Abdusalomova Aziza Homidovna</i> SA'DIY SHEROZIY SHE'RIYATINING ANGLIYADAGI TARJIMALARIDA POETIK SHAKLNING USTUVORLIGI	185-192

<i>Morozova Anastasiya Vladimirovna</i> SEMANTIC AND PRAGMATIC ANALYSIS IN THE NAMES OF DINING ESTABLISHMENTS	193-196
<i>Murotaliyeva Maftuna Shukurullo qizi</i> P.D.JEYMSNING DETEKTIV ASARLARIDA INTERTEKSTUALLIK	197-200
<i>Ismatova Shaxnoza Axror qizi</i> DAVLAT RAHBARLARINING BAYRAM TABRIKLARI: LINGVISTIK, STILISTIK VA PRAGMATIK TAHLIL	201-205

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Qayumov Zoir Ergashevich</i> O‘ZBEKISTONDA YURIDIK JAVOBGARLIKDAN OZOD QILISH INSTITUTI RIVOJLANISHINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	206-210
<i>Tajaliyev Ilyosbek</i> PIROTEKNIKA BUYUMLARINING QONUNGA XILOF MUOMALASINING UMUMIY TAVSIFI VA TURLARI	211-215
<i>Sanayev Botir</i> SUN‘IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHDA YETKAZILGAN ZARAR UCHUN YURIDIK JAVOBGARLIK MUAMMOLARI	216-221
<i>Alisherova Nozima Nizamidin qizi</i> PORA OLIH JINOYATLARINI KVALIFIKATSIYA QILISH MASALALARI	222-230
<i>Avezov Dilshod Sadulayevich</i> SPECIFIC FEATURES OF EARLY TERMINATION OF LOCAL DEPUTY POWERS ON OBJECTIVE GROUNDS	231-234
<i>Mirzayev G‘olibjon Halimovich</i> PROKURATURA ORGANLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH TUSHUNCHASI, AHAMIYATI VA ZARURATI	235-242

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Zubaydullayev O‘ktam Raim o‘g‘li</i> BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI ART–PEDAGOGIKASI ASOSIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA ZAMONAVIY TA‘LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH METODIKASI	243-248
<i>Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich</i> JISMONIY TARBIYA MASHG‘ULOTLARI JARAYONIDA YUQORI SINF O‘QUVCHILARINING IRODAVIY SIFATLARINI SHAKLLANTIRISH.....	249-255
<i>Egamberdiyeva Zarina Oltiboyeva</i> GEOAXBOROT TEXNOLOGIYALAR FANINI O‘QITISHDA GAMIFIKATSIYA METODIKASINI QO‘LLAB TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	256-260
<i>Abdiyev Jahongir Ruzibayevich,</i> INTELLEKTUAL QOBILIYATLARNI INOBATGA OLGAN HOLDA TALABALARNING ILMIY TADQIQOTCHILIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	261-265
<i>Alimkulov Jamshid</i> BO‘LAJAK GEOGRAFIYA O‘QITUVCHILARINING LOYIHALASH KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI	266-272

Kurbanov Olim Esirgapovich

TARIX FANI MUTAXASSISLIGI MAGISTRATURA TALABALARINING TADQIQOT

KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH: TARIX VA ZAMONAVIYLIK 273-277

Received: 10 March 2025

Accepted: 15 March 2025

Published: 25 March 2025

Article / Original Paper

THE CONCEPT, SIGNIFICANCE AND NEED OF EVALUATING THE EFFICIENCY OF THE PROSECUTION OFFICES

Mirzaev Golibjon Halimovich

Master's student of the Academy of Law Enforcement

E-mail: Golibjon.Mirzayev@gmail.com

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of the concept of assessing the effectiveness of the prosecutor's office, and the need to assess this effectiveness today is highlighted, based on practical examples and statistics.

Keywords: effectiveness, assessment, prosecutor's office, activity, transparency, citizen trust.

PROKURATURA ORGANLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH TUSHUNCHASI, AHAMIYATI VA ZARURATI

Mirzayev G'olibjon Halimovich

Huquqni muhofaza qilish akademiyasi magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada prokuratura organlarining faoliyat samaradorligini baholash tushunchasi atroflicha tahlil qilingan bo'lib, bugungi kunda ushbu samaradorlikni baholash zarurati amaliy misollar va statistikalar bilan asoslangan holda yoritilgan.

Kalit so'zlar: samaradorlik, baholash, prokuratura, faoliyat, shaffoflik, fuqarolar ishonchi.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI2Y2025N38>

Ma'lumki, har bir faoliyat natijasida muayyan bir samaradorlikka erishish maqsad qilinadi. "Samaradorlik" ko'p qo'llaniladigan umumiy tushunchadir. Bu tushunchadan ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning turli sohalarida keng foydalaniladi. Ilmiy adabiyotlarda samaradorlikka ko'plab ta'riflar berilgan. "Samaradorlik" so'zining o'zagi, ya'ni "samara" so'zi arabcha «ثمره» (samara) so'zidan olingan bo'lib, natija, foyda ma'nolarini anglatadi. Rus tilida samaradorlik "effektivnost" so'zi bilan ifodalanadi. "Effektivnost" lotincha "efficiencies" so'zidan olingan bo'lib, davlat boshqaruvi tizimiga nisbatan samaradorlik, tizimning samarali faoliyat yuritishi salohiyati va haqiqiy natijalarining tavsifi sifatida qaralishi kerak. Erishilgan natijalar maqsadlarga mos kelishi lozim. [1] O'zbek tilining izohli lug'atida "samaradorlik" — iqtisodiy samara [2], A.Madvaliyev tahriri ostidagi o'zbek tilining izohli lug'atida "Samaradorlik – samarali, foydali bo'lishlik; foydalilik" [3], Xorijiy so'zlar lug'atida ("Словар иностранных слов") esa, samaradorlik ma'lum bir faoliyat natijasiga kimdir yoki nimadir orqali ta'sir qilish va ijobiy natija olish deb ta'riflangan. [4]

Samaradorlik ma'lum bir faoliyat natijasida unga erishish uchun sarflangan vaqt, mehnat, moddiy va moliyaviy manbalarning o'zaro nisbatidir.

Prokuratura organlari nazorat faoliyatining asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lgan ijtimoiy-iqtisodiy sohalaridagi samaradorlik — mavjud resurslardan samarali va maqsadli foydalangan holda erishilgan jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy darajasini yuksaltirishdir. Olimlar A.Xolbekov, R.Jumayev va N.Umarovalarning fikriga ko'ra, samaradorlik deganda mahsuldorlik, unumdorlik nazarda tutiladi. Taniqli olim P.Xayninning fikriga ko'ra, samaradorlik qiymati har doim sarflangan xarajatning qiymatiga bog'liq bo'ladi. B.A.Rayzberg, L.Sh.Lofovskiy, Ye.B.Starodubsevalar esa, "samaradorlik — ta'sirning nisbati, samaradorligi, faoliyatning samarasi, natijaga sarf qilingan xarajat, natijaning kelib chiqishi", deb ta'rif berishgan. Ularning fikriga ko'ra, samarali boshqaruv tizimi — nazorat qilish tizimining samaradorligi quyidagilardan iborat:

- boshqarish tizimining yordami bilan erishish mumkin bo'lgan eng yaxshi natijaga yoki kam xarajatlardan muayyan natijaga erishish;

- boshqaruv tizimi boshqariladigan obyektning samaradorligini ta'minlaydigan choralardir. Ularning fikriga ko'ra, samaradorlik keng ma'noda ishning natijadorligini tavsiflovchi tushuncha hisoblanadi. U inson faoliyatining barcha sohalarida: iqtisodiyotda, fan va texnikani rivojlantirishda, siyosat va huquq sohasida qo'llaniladi.

Davlat organlari faoliyati samaradorligini baholash amaliyoti qonunlar, qarorlar va boshqa me'yoriy hujjatlarning hayotga tatbiq etish darajasini namoyon etadi. Prokuratura organlari faoliyatining samaradorlik ko'rsatkichlari uning muayyan bir faoliyati qanday amalga oshirilayotganligini, mavjud resurslarning qanchalik samarali ishlatilayotganligini, ya'ni qanday qilib "ishlar bajarilayotganligi"ni anglatadi.

Falsafiy jihatdan samaradorlik "to'g'ri ish qilish" degan ma'noni anglatadi. Samarali ishlash degani rejalashtirilgan natijaga erishishdir. M.J.Xattonning fikriga ko'ra, samaradorlik sifat va miqdorni anglatuvchi tushuncha bo'lib, davlat boshqaruvi sohasida iqtisodiy foydani tahlil qilishdir.

Yuqoridagilarga asoslanib, quyidagilarni ta'kidlash lozim:

birinchidan, prokuratura organlarining samarali faoliyati uning funksiyalaridan kelib chiqib, mamlakatda qonuniylik ahvoli darajasi bilan izohlanadi;

ikkinchidan, prokuratura organlari zimmasiga yuklatilgan vazifalarning ijrosini ta'minlash, shu jumladan, qonuniylikni mustahkamlash, qonun ustuvorligini ta'minlash, jinoyatchilikka qarshi kurashish va huquqbuzarliklar profilaktikasida erishilgan ijobiy natijalarda ifodalanadi;

uchinchidan, ushbu vazifalarning sifatli bajarilishi prokuratura organlari faoliyati samaradorligini belgilaydi.

Bizning fikrimizga ko'ra, faoliyat samaradorligi ma'lum bir natijaga mavjud imkoniyatlar bilan maksimal ijobiy ko'rsatkichlarga erishishdir. Faoliyat samaradorligi shu natijaga erishish uchun sarflangan resurslarning qiyosiy tahlili asosida baholanadi. Faoliyat jarayonida vaqt, xizmat, mablag' kabi resurslar sarflanadi va uning natijasida ma'lum miqdordagi xizmatlar yaratiladi. Samarali faoliyatni — rejalashtirilgan natijaga erishish, har bir faoliyatdan maqsadli va unumli foydalanish natijasida samaradorligini oshirish, deb tushunish to'g'ri bo'ladi. Samaradorlik to'g'risidagi siyosiy, huquqiy, qolaversa iqtisodiy, ijtimoiy, falsafiy qarashlarni o'rganib, tahlil qilib, muvaffaqiyatga erishish mahorati deb xulosa qilish mumkin.

Samaradorlik mohiyatini aniqlash uchun bir qancha nazariy va uslubiy yondashuvlar mavjud. Faoliyatning turli sohalarida "samaradorlik" tushunchasi o'ziga xos xususiyatlarga ega.

Siyosatda samaradorlik ijobiy va istalgan faoliyat hisoblanadi. Davlat organlari faoliyati bilan bog'liq holda ushbu atama mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy yuksalishi bilan izohlanadi. Umuman olganda, samaradorlik muayyan bir faoliyat yakunida erishilgan foydali natijadir. Samaradorlik foydalanilgan ya'ni sarflangan resurs va natija o'rtasidagi bog'liqlik bo'lib, rejalashtirilgan natijaga erishishni anglatadi.

Qonunlar ijrosi ustidan nazorat samaradorligi murakkab va ko'p tarmoqli jarayon. U barcha soha va yo'nalishlarni o'z ichiga oladi va mazkur jarayonda yuzaga keladigan ijtimoiy-iqtisodiy, tashkiliy-huquqiy va boshqa munosabatlarning o'ziga xos xususiyatlarini aks ettiradi. Nazorat tizimining samaradorligi quyidagi asosiy omillar orqali baholanadi:

Qonunlarning to'liq bajarilishi – nazorat qilingan sohalarda qonun buzilishi hamda huquqbuzarliklarning kamayishi.

Davlat organlarining hisobdorligi – mansabdor shaxslarning o'z faoliyatlari yuzasidan hisobot berishi.

Shaffoflik – nazorat natijalari bo'yicha ommaga axborot berish darajasi.

Fuqarolarning ishonchi – fuqarolar va tadbirkorlik subyektlarining davlat nazorat organlariga bo'lgan munosabati.

Nazorat natijalarining huquqiy oqibatlari – aniqlangan qonun buzilishi va huquqbuzarlik holatlariga nisbatan qonuniy choralarning ko'rilishi hamda ularning oqibatlarini bartaraf etish bo'yicha chora-tadbirlarning o'z vaqtida va samarali qo'llanilishi.

Prokuratura organlari faoliyati samaradorligi ma'lum bir ishlab chiqarish samaradorligi emas, balki qonunlar ijrosi ustidan nazorat faoliyatining samaradorligidir. Prokuratura organlari faoliyati samaradorligi yuqorida aytib o'tganimizdek, qonun ustuvorligini ta'minlash, qonuniylikni mustahkamlash, fuqarolarning huquq hamda erkinliklarini, jamiyat va davlatning qonun bilan qo'riqlanadigan manfaatlarini, davlatning konstitutsiyaviy tuzumini himoya qilish, huquqbuzarliklarning oldini olish va profilaktika qilish, shuningdek, hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlari bilan izohlanadi.

Albatta, qonunlar ijrosi ustidan nazorat davlat funksiyasining eng muhim qismidir. Darhaqiqat, qonun ustuvorligi fuqarolarning huquq hamda erkinliklarini kafolatlash, barcha soha va yo'nalishlarda qonunlarga qat'iy rioya etish, davlatning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishini barqaror ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Prokuratura organlarining faoliyat doirasi kengligi, nazorat funksiyalarining murakkabligi, ularga doir hisobot ko'rsatkichlarining dinamikasi keskinligi, ayrim yo'nalishlardagi raqamlarni bir vaqtning o'zida ham ijobiy, ham salbiy holatlarga ajratish ehtimolining yuqoriligi hamda ularni aniq baholash mezonlarining yo'qligi samaradorlikning pasayishiga olib keladi. Prokurorlar prokuratura organlari zimmasiga yuklatilgan har bir vazifa ijrosini samarali tashkil qilish hamda natijadorligini ta'minlashga mas'uldirlar. Hududiy prokuraturalarda samaradorlikni tahlil qilish hamda ko'rsatkichlarni baholash bo'yicha qarorlar qabul qilishda jamoatchilik bilan ishlash talab etiladi.

Albatta, prokuratura organlari faoliyati natijasida mamlakatda qonun ustuvorligini ta'minlash, qonuniylikni mustahkamlash, fuqarolarning huquq hamda erkinliklarini, jamiyat va davlatning qonun bilan qo'riqlanadigan manfaatlarini, davlatning konstitutsiyaviy tuzumini himoya qilish, huquqbuzarliklarning oldini olish va profilaktika qilish bilan bog'liq vazifalar ijrosini amalga oshirishda samaradorlikka erishish muhim ahamiyat kasb etadi.

Prokuratura organlari faoliyati samaradorligini baholash deganda – prokuratura organlari tomonidan zimmasiga yuklatilgan vazifalar ijrosi qanday bajarilayotganligi, erishilgan natijalar, shu jumladan, hududdagi qonuniylik va jinoyatchilik ahvolini yaxshilash, aholining huquqiy ongi va madaniyatini shakllantirishdagi o‘rnini aniq mezonlar, usullar va yo‘nalishlar orqali baholash tushuniladi.

Prokuratura organlari faoliyati samaradorligini aniq mezonlar asosida baholash uning faoliyatidagi muammolarni, yo‘l qo‘yilayotgan kamchiliklar va nuqsonlarni hamda boshqa salbiy omillarni aniqlash va bartaraf etish, faoliyatni samarali va to‘g‘ri tashkil qilish, mavjud resurslardan unumli foydalanish, qolaversa, uzoqqa mo‘ljallangan strategiyalarni belgilash imkonini beradi.

Bugungi kunda rivojlangan davlatlarda ham davlat organlari faoliyati samaradorligini baholash natijalari asosida strategik maqsadlarni belgilash tajribasi mavjud bo‘lib, normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilishda keng foydalanilmoqda. Misol uchun, AQSHda **Government Performance and Results Act (GPRA)** va **Performance Assessment Rating Tool (PART)** kabi qonunlar va mexanizmlar orqali davlat tashkilotlari samaradorligi baholanadi. Bu baholash natijalari asosida strategik rejalar ishlab chiqiladi va byudjet mablag‘lari samarali taqsimlanadi. Singapurda **Key Performance Indicators (KPIs)** tizimi va **Public Service for the 21st Century (PS21)** tashabbusi orqali davlat muassasalari samaradorligi doimiy ravishda baholanadi. Baholash natijalari davlat boshqaruvidagi uzoq muddatli strategiyalarni ishlab chiqishga xizmat qiladi. Buyuk Britaniyada **Public Service Agreements (PSAs)** va **National Audit Office (NAO)** tizimlari davlat muassasalarining samaradorligini tahlil qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu baholash natijalari asosida hukumat o‘z siyosiy va strategik maqsadlarini belgilaydi. Germaniyada **New Public Management (NPM)** va **Evaluation Frameworks** kabi modellar qo‘llanib, davlat xizmatlarining samaradorligi o‘rganiladi. Har bir federal organ o‘zining strategik maqsadlarini shakllantirishda baholash natijalaridan foydalanadi. Yaponiyada **Administrative Evaluation System** orqali davlat idoralari samaradorligi baholanadi. Bu natijalar asosida davlat siyosatlarini takomillashtirish va resurslardan samarali foydalanish uchun strategik rejalar ishlab chiqiladi. Janubiy Koreyada **Government Performance Evaluation System (GPES)** va **e-Government** mexanizmlari orqali davlat muassasalarining samaradorligi tahlil qilinadi. Bu baholash tizimi strategik maqsadlar va elektron hukumat islohotlarini amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega. Rossiya Federatsiyasi huquqshunos olimlari tomonidan davlat organlari faoliyatini baholash natijalari tizim faoliyatini takomillashtirish bilan birga, tizimga oid qonun va qarorlar qabul qilish jarayonida foydalanilayotgani, shu asosda qabul qilingan qarorlarning sifat va samaradorligi ortgani e‘tirof etilmoqda. Samaradorlikni mezonlar asosida baholashning muhim jihatlaridan biri, barcha uchun teng, ochiq va oshkora baholash imkoniyatining mavjudligidir.

Tizimni yurtimizda joriy etish uchun ikkita muhim jarayonni amalga oshirish lozim. Birinchidan, baholashni tartibga solishga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qilish, ikkinchidan, qabul qilingan me‘yoriy hujjatlarni amaliyotga joriy etish talab etiladi. Bu borada qabul qilingan qarorlarning mazmuni va mohiyati amaliyotga to‘la mos kelishi muhim hisoblanadi. Shu sohada ilmiy izlanishlar olib borgan O.L.Aleksandrovaning fikriga ko‘ra, «Davlat apparatining ishi — davlat, aholi, ijtimoiy guruhlar va har bir inson manfaatlarini maqbul himoya qilish muammosini muvaffaqiyatli hal qilsa, haqiqatdan ham samarali hisoblanadi. Bu vazifa davlat apparati samaradorlik konsepsiyasining eng muhim

tomonidir».[5] Tadqiqotchi Ye.Maslennikovaning fikricha, samaradorlikni baholashda ikki yondashuv mavjud:

Birinchisi — texnik samaradorlikni baholash, ikkinchisi — iqtisodiy samaradorlikka bog'liq. Texnik samaradorlik nuqtai nazaridan baholangan faoliyatning xarakteri aks ettiriladi. Bu "to'g'ri ishlar amalga oshirilayotgani"ni ko'rsatadi. Iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari baholangan faoliyat qanday amalga oshirilgani, resurslarni sarflashning qanchalik samaraliligi, ya'ni "ularning to'g'ri bajarilishi"ni tavsiflaydi. Ma'muriy faoliyatning samaradorligi erishilgan natijalar va sarf qilingan resurslar o'rtasidagi nisbatni aniqlash bilan baholanadi. [6]

Mazkur sohada ilmiy tadqiqotlarni olib borgan olim F.Kobzarevaning fikriga ko'ra, "Davlat boshqaruv nazariyasi va amaliyoti qarorlarni qabul qilish, ularni amalga oshirishda boshqaruv obyektlari faoliyati samaradorligini universal mezon sifatida ko'rib chiqadi. Davlat organlari faoliyati samaradorligini baholash muammosi ongli ijtimoiy ehtiyoj xarakterini olgan. Bu xolis va keng qamrovli baholash bo'lib, davlat faoliyatining har qanday faoliyat turining zaif tomonlarini aniqlash va bartaraf etish hamda tanlangan ustuvor yo'nalishlar to'g'risidagi haqiqiy holatni, shuningdek, muayyan bir organning mamlakatning izchil rivojlanishiga qo'shayotgan hissasini aniqlash imkonini beradi.

Davlat tuzilmalarining funksional faoliyatini xolis va optimal baholashga doir talablar prokuratura organlari faoliyatiga ham to'liq taalluqlidir. Shu bilan birga, prokuratura organlari faoliyatini nazariy jihatdan asosli baholash zarurati va bunday baholashga yondashuvlarni aniqlash va tanlash davlat tomonidan ijro hokimiyati organlari uchun belgilangan konseptual qoidalar bilan bevosita bog'liq va ularga asoslanadi".

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, barcha davrlarda davlat boshqaruvi organlari faoliyatini takomillashtirish, ularning samarali faoliyat yuritishini ta'minlash davlat boshqaruvining asosiy maqsad va vazifalaridan bo'lib kelgan. Ma'lumki, davlatning asosiy vazifasi va maqsadi mamlakatda tinchlik va osoyishtalikni ta'minlash, xalq farovonligi yo'lida xizmat qiluvchi davlat boshqaruv organlarining samarali faoliyat yuritishini ta'minlash hisoblanadi.

Bu jarayonda prokuratura organlari faoliyati samaradorligini baholash juda muhim hisoblanadi. Chunki, u davlat organlarining qonunlarga rioya etgan holda samarali va shaffof faoliyat yuritishini ta'minlashda katta ahamiyatga ega. Shuningdek, prokuratura organlarining funksiyalari, shu jumladan, nazorati vazirliklar, qo'mitalar, idoralar, tashkilotlar va boshqa muassasalar va mansabdor shaxslar tomonidan qonunlarga rioya etilishini ta'minlash, jinoyatchilikka qarshi kurashish va huquqbuzarliklar profilaktikasi, tezkor-qidiruv, tergovga qadar tekshiruv, surishtiruv va dastlabki tergov, sud hujjatlari va boshqa organlar hujjatlarini ijro etishda qonun buzilishi holatlarini oldini olishda katta rol o'ynaydi.

Umuman, prokuratura organlari faoliyati samaradorligini baholashning zaruriyatini quyidagilarda ifodalash mumkin:

birinchidan, qonunchilik ijrosi ustidan nazorat – prokuratura organlari vazirliklar, idoralar, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, jamoat birlashmalari, korxonalar, muassasalar, tashkilotlar hamda vazirliklar va idoralarning harbiy qismlari, harbiy tuzilmalari, hokimlar va boshqa mansabdor shaxslar tomonidan qonunlarning ijro etilishi, shuningdek, ular tomonidan qabul qilinayotgan hujjatlarning O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi va qonunlariga muvofiqligini nazorat qiladi va tekshiradi. Mazkur faoliyatning baholanishi prokuratura organlarining zimmasiga yuklatilgan vazifalarni qanday amalga oshirayotganligi,

qonunlarga amal qilishi, ularning mustaqilligi va faoliyatning shaffofligini aniqlashda muhim ahamiyatga ega;

ikkinchidan, prokuratura organlari jinoyatchilikka qarshi kurashni amalga oshiradigan organlar tomonidan qonunlarning ijro etilishi ustidan nazoratni amalga oshiradi. Fikrimizcha, mazkur faoliyatni baholash orqali hududdagi jinoyatchilik ahvoli, unga qarshi kurashish darajasi, tezkor-qidiruv, tergovga qadar tekshiruv, surishtiruv, dastlabki tergovning sifati, ayniqsa sohada yo'l qo'yilayotgan va e'tiborni kuchaytirish lozim bo'lgan kamchiliklar, muammolar aniqlanadi;

uchinchidan, ushlab turilganlarni, qamoqqa olinganlarni saqlash joylarida, jinoiy jazolarni va jinoyat-huquqiy ta'sirning boshqa choralari ijro etish chog'ida qonunlarga rioya qilinishi ustidan nazorat faoliyatini ham baholash sohada qonuniylik ahvolining qay darajada ekanligi, faoliyatni qamrovi darajasi va boshqa omillarni ko'rsatib beradi;

to'rtinchidan, sudlarda ishlar ko'rilishida prokurorning vakolatlarini ta'minlash faoliyatini baholash sohada prokurorlarning sudda ishtiroki darajasi, sud qarorlarning qonuniyligini o'rganish ahvoli, davlat manfaatlarini, shu jumladan, davlat mulki, davlatga yetkazilgan zararining o'rnini qoplash va davlat byudjetidan undiruvlar bilan bog'liq ishlar amaliyotini, shuningdek, aniqlangan mavjud kamchiliklarni, qonun buzilishi holatlarini sudga da'vo arizasi (ariza) kiritish orqali hal etish amaliyotlarini o'rganish mumkin;

beshinchidan, prokuratura organlari faoliyatini baholash – ularning faoliyat samaradorligini, shu jumladan, nazorat funksiyasini amalga oshirish jarayonida aniqlangan kamchiliklar, qonun buzilishi holatlari va huquqbuzarliklarga nisbatan qanday reaksiya bildirilayotganligini tekshirish imkonini beradi. Bu orqali, ularning ishonchligini oshirish mumkin;

oltinchidan, belgilangan vakolatlardan va resurslardan foydalanish borasida prokuratura organlari faoliyatini baholash davlat organlari hamda muassasalarining byudjetdan ajratilgan mablag'lar va manbalardan qanday samarali foydalanishini ko'rsatadi. Bu mazkur idoralar uchun moliyaviy hisobdorlik va javobgarlikni ta'minlashga yordam beradi.

yettinchidan, prokuratura organlari faoliyatini qonunlarga, shu jumladan xalqaro standartlar va inson huquqlari bo'yicha qonunlarga muvofiqligini baholash o'ta muhimdir. Bu davlatning xalqaro maydondagi obro'sini oshirishga, reytinglardagi ko'rsatkichlarini yaxshilashga katta yordam beradi.

O'z navbatida har qanday samaradorlikka ta'sir etuvchi omillar mavjudligini e'tibordan chetda qoldirmaslik zarur. Bunday omillar prokuratura organlari faoliyati samaradorligiga ham o'z ta'sirini ko'rsatadi. Shu boisdan, omillar tushunchasini bilish va uni o'rganishni maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

Omillar tushunchasi an'anaviy ravishda ijtimoiy rivojlanishni tushuntirishga harakat qiladigan sotsiologik qarashlarni ifodalash uchun ishlatiladi. Bugungi kunda fanda "omil" tushunchasining ta'rifi bo'yicha yagona nuqtai nazar mavjud emas. O'zbek tilining izohli lug'atida "Omil" so'zining ma'nosi ish-harakat, voqea-hodisa va shu kabilarning yuzaga chiqishi, sodir bo'lishi uchun sabab bo'lgan narsa sifatida ifodalanadi.

Rus tilining izohli lug'atlari "faktor", ya'ni omilni obyektiv zarur yoki subyektiv kutilgan natijaga qaratilgan har qanday jarayon, hodisa, hodisaning harakatlantiruvchi kuchi, sababchisi sifatida belgilaydi.

Mazkur ta'riflardan ko'rinadiki, omil tushunchasi birinchi navbatda faol harakatlantiruvchi kuch sifatida tushuniladi. Omillar muammosi, mohiyatiga ko'ra harakatlantiruvchi kuchlar muammosi bo'lib, bir vaqtning o'zida ijtimoiy munosabatlarning obyektiv belgilanishini ham, aniq subyektlarning faoliyatini ham ifodalaydi. Rus olimi F.Kobzarevaning fikriga ko'ra "omillar faollikni keltirib chiqarmaydi, balki uning oqimini funksional jihatdan aniqlaydi, dinamiklashtiradi va boshqaradi. O'z voqeligidagi omil doim murakkab faol tizim bo'lib, rivojlanish mexanizmining bevosita tashabbuskori bo'lib, hodisani nimaga undashini, nima qilishini, keltirib chiqarishini ko'rsatadi. Bu konsepsiya shartli o'tishni tavsiflaydi, hodisaning mavjudlik uchun mo'rtligi, uning hozirgi mavjudlikka aylanishini ifodalaydi".

Demak, prokuratura faoliyati samaradorligini baholash muammolarini o'rganishda omilning prokuratura faoliyati natijalariga ta'sirini, uning ta'sir etuvchi omillar tizimidagi o'rni va rolini har tomonlama o'rganish zarurati mavjud bo'ladi.

Sohada ilmiy izlanishlarni amalga oshirgan MDH davlatlari olimlarining ta'kidlashicha, omillarni tasniflash o'rganilayotgan hodisalarning o'zgarishi sabablarini chuqurroq tushunishga va natijada paydo bo'ladigan ko'rsatkichlarning shakllanishida har bir omilning o'rni va rolini aniqlash imkonini beradi. Ularning natijalariga ta'siri nuqtai nazaridan omillar birlamchi va ikkilamchi, ichki va tashqi, obyektiv va subyektiv, umumiy va xususiy, doimiy va o'zgaruvchanlarga ajratiladi. Prokuratura faoliyatiga hal qiluvchi ta'sir ko'rsatadigan asosiy omillar, ikkinchi darajali omillar esa bunday sharoitlarda ko'rsatkichlarga ta'sir o'tkazmaydi.

Turli omillardan asosiy belgilovchi omillarni aniqlash prokuratura organlari faoliyatiga doir erishilgan natijalarni baholashning to'g'riligi va ishonchligini ta'minlaydi.

Rus olimlarining ma'lum qilishicha, prokuratura organlari faoliyatiga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan ichki va tashqi omillar katta ahamiyatga ega. Aksariyat hollarda, rivojlangan aloqalar va munosabatlar bilan prokuratura faoliyati natijalariga boshqa davlat organlarining faoliyati sezilarli darajada ta'sir qiladi.

Fikrimizcha, prokuratura organlari faoliyati natijalarini to'g'ri baholash uchun omillarni obyektiv va subyektivga bo'lish mumkin. Obyektiv sabablar subyektiv sabablardan farqli o'laroq prokuratura faoliyatiga bog'liq bo'lmaydi. Omillarni tasniflash prokuratura faoliyatining o'ziga xos xususiyatlarini to'liqroq hisobga olish va yanada aniqroq baholash imkonini beradi.

Mazkur maqsadlarga erishish uchun ko'pincha omillar siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy, qonuniy va tashkiliy turlarga ajratiladi.

Ushbu tasnifda keltirib o'tilgan guruhlar o'rtasida aniq bir chegara yo'qligini ta'kidlash lozim.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, prokuratura organlari faoliyati samaradorligini baholashga ta'sir ko'rsatadigan omillarni to'liq bilmadan, ularni turkumlarga ajratmasdan, shuningdek, omillarni baholashda tutgan o'rni va rolini aniqlamasdan turib, faoliyatni baholash to'g'ri bo'lmaydi.

Ya'ni, prokuratura organlari faoliyatining xilma-xilligi, nazorat funksiyasining murakkabligi bois, uning faoliyat samaradorligiga ta'sir etuvchi haqiqiy omillarni aniq bilish va shu orqali samaradorlikni aniq va ishonchli mezonlar asosida baholash kerak.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Геврасёва А. П. Эффективность государственного управления: Конспект лекции. – Гомель, 2015. – С. 2.
2. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. – М.: Рус тили нашриёти 1981. – Б. 17.
3. Мадвалиев А. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. – Т.: Ўзбекистон Миллий Энциклопедияси. Давлат илмий нашриёти. 2006. – Т.: – Б. 434.
4. Словарь иностранных слов. – М.: Изд. Русский язык, 1979. – С. 837.
5. Обухова Л.А. Кадровое обеспечение государственной службы. Ростов н/Д, 1994. – С. 84.
6. Масленникова Е. Государственное и муниципальное управление: конспект лекций – М.: Издательство Юрайт, 2010. – С. 183.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/2 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).